

СИНТАКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ПЕРЕКЛАДІ СУЧАСНОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Філоненко Н.Г.

Київський національний лінгвістичний університет

Визначення шляхів вирішення проблем синтаксичної еквівалентності, пов'язаних із збереженням авторського стилю при перекладі текстів сучасної французької художньої прози є одним з першорядних завдань сучасного перекладознавства. Численні пошуки відповідей на питання перекладу художнього тексту визначають спрямованість сучасних перекладознавчих студій на дослідження засобів адекватної передачі авторської інтенції і пошуку еквівалентів специфічних синтаксичних одиниць сучасної французької художньої прози.

Ми поділяємо думку Л. Латишева (1998), який вважає, що синтаксичним трансформаціями можуть бути такі перетворення: зміна виду синтаксичного зв'язку, трансформація синтаксичних конструкцій (словосполучень і речень), що також охоплює трансформацію пропозицій в словосполучення, зміна типу підрядних речень, переставляння пропозицій у складнопідрядних і складносурядних реченнях (Латишев, 1998, с. 263). Однак, саме художній статус прозового літературного твору визначає необхідність збереження, або перетворення певних синтаксичних конструкцій в перекладі.

У результаті зіставного аналізу текстів сучасної французької художньої прози і перекладу й обґрунтування правильності останнього можна зробити певні узагальнення щодо вмотивованості вибору використаних при перекладі українською мовою синтаксичних трансформацій. Перекладач може вдатися до зміни кордонів речення, тобто до розчленування та об'єднання речень, або фрагментації наддовгих речень, утворюючи у перекладі з однієї складної конструкції кілька простіших. Вибір лаконічніших і виразніших конструкцій знімає питання важкості сприйняття. Цей прийом може частково вплинути адекватність передачі авторського замислу і привести до певних втрат сприйняття авторської стилістичної мовної гри із самим текстом на користь якості розуміння інформації.

Нерідко перекладач робить вибір розбіжних синтаксичних конструкцій словосполучень і речень при перекладі з французької мови українською. Це пояснюється головним чином аналітичністю французької мови та синтетичністю української. Головною синтаксичною конструкцією, що формує французьке речення і часто підлягає синтаксичним трансформаціям, є підмет + присудок + різноманітні види додатків, наприклад:

Des bouts de biscotte et des lambeaux de mortadelle jonchaient effectivement les draps, tachés de vin et brûlés par places.

Ця синтаксична структура не завжди зберігає свою форму в українському перекладі:

Простирадла були пропалені цигарками і геть заляпані вином, на них валялися крихти печива і шкурки од ковбаси.

У наведеному прикладі, конструкція підмет + присудок + прямий додаток *des bouts de biscotte et des lambeaux de mortadelle jonchaient ... les draps* у

перекладі змінена на конструкцію із зворотним порядком слів обставина місця + присудок + підмет *на них валялися крихти печива і шкурки од ковбаси*.

Крім зазначеної зміни конструкцій, була й змінена кількість пропозиційних пар цілого речення оригінального тексту, яке має у своїй структурі тільки одну пропозиційну пару підмет + присудок, тоді як в українському перекладі цих пар налічується дві: *простирадла були ... та валялися крихти печива і шкурки од ковбаси*.

Із зміною конструкції і, відповідно, й порядку слів відбувається певне відхилення від змістового навантаження, яке суттєво не впливає на сприймання смислу речення. Отже, і зміна виду конструкцій і зворотний порядок слів є виправданими прийомами, які не тільки не спотворюють зміст і авторські смисли, а й певним чином спрощують сприйняття.

Використовуючи відмінні від оригінальних синтаксичні структури перекладач нерідко досягає більшої динамічності й експресивності художньої оповіді, що є важливим позитивним моментом, оскільки, як правило, через більшу довжину українського слова у порівнянні з французьким, український текст є довшим.

При зміні типу конструкції стають необхідними переміщення синтаксичних одиниць і зміна порядку слів, що є досить поширеним прийомом, наприклад:

Il traversa un des salons, entrouvrit un rideau : l'avenue Foch s'étendait à l'infini, d'une largeur anormale, recouverte d'une légère couche de givre. У французькому реченні збережено прямий порядок слів підмет + присудок.

В одному з покоїв він підійшов до вікна і відгорнув штору: перед ним, скільки засягне око, тягнулася патологічно широка авеню Фош, насилу притрушена інеєм. В українському реченні спостерігаємо зворотній порядок слів присудок + підмет, так само як і у попередньому прикладі.

Серед частих перекладацьких прийомів зазначимо також контекстуальне опущення або додавання деяких лексичних одиниць, це спричиняється різними обсягами значень цих одиниць у французькій та українській мовах, що також впливає на трансформацію синтаксичних структур. У двох наведених прикладах перекладач додав необхідні лексичні одиниці, у першому реченні *на них*, у другому *до вікна*, обидва рази добавлено обставини місця, що пояснюється потребою уточнення опису для підтримання необхідного рівня зрозумілості. Таким чином, зміна типу конструкції логічно зумовлює застосування інших прийомів, таких як зміна порядку слів або додавання лексичних одиниць.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Латышев, Л. К. (1998). Перевод: проблемы теории, практики и методики преподавания. Москва: Просвещение.
2. Houellebecq M. (2010). La carte et le territoire. Paris: Flammarion.
3. Уельбек М. (2013 (2012)). Карта і територія [пер. з фр. Л. Г. Кононовича]. Харків: Фоліо.